

MAŤOVČÍK, Peter – ŠIMKOVÁ, Ľudmila – BALKOVÁ, Iveta: AUGUSTÍN MAŤOVČÍK OSEMDESIATROČNÝ. BIO-BIBLIOGRAFIA.

Turany : Tlačiareň P + M, 2017. 185 s.

Andrea Draganová

Pri príležitosti osemdesiatych narodenín Doc. PhDr. Augustína Maťovčíka, DrSc., literárneho a kultúrneho historika, vysokoškolského pedagóga a editora, dlhoročného vedeckého pracovníka najprv Matice slovenskej a neskôr Slovenskej národnej knižnice v Martine, narodeného 19. augusta 1937 v obci Breza na Orave, vyšla v roku 2017 príležitostná publikácia s názvom *Augustín Maťovčík osemdesiatročný*. Knižka je žánrovo vymedzená spojením bio-bibliografia a ako jej zostavovatelia sú uvedení Peter Maťovčík (dnes už zosnulý syn A. Maťovčíka), Ľudmila Šimková a Iveta Balková, ktorí sa podieľali na príprave personálnej bibliografie (pôvodne pripravenej v roku 1987) a biografického kalendária jubilanta, tvoriacich prvú časť publikácie. Druhá časť je viac heterogénna – tematicky aj žánrovo, a tvoria ju tri kapitoly: výber z memoárov A. Maťovčíka, rozhovor s Pavlom Števečekom a jubilejné príspevky sumarizujúce prínos A. Maťovčíka – ich autormi sú Zdenko Ďuriška, Mišo A. Kovač a Miloš Kovačka.

Hoci príspevok M. Kovačku *Podiel Augustína Maťovčíka na zostavovaní a vydávaní bibliografických diel* je uvedený až v samom závere publikácie, pomáha pochopiť vnútornú štruktúru aj princíp, podľa ktorého bola zostavená celá publikácia. M. Kovačka poukazuje na jednu z dôležitých činností v rámci vedeckej práce A. Maťovčíka, ktorá sa stala „perspektívou v jeho účasti na budovaní znalostných databáz slovenskej vedy a kultúry, najmä slovenskej

biografistiky, a prostredníctvom nej i slovenskej bibliografie“ (s. 170), a to editorstvo.

Príspevok približuje diela, za ktorými stojí A. Maťovčík ako zostavovateľ, napr. *Bibliografia slovenských literárnych rukopisov* (1964), ktorá vytvorila korpus postupne doplňovaný tromi ročníkmi zborníka *Literárny archív* (1964 – 1966), edícia *Documenta litteraria Slovaca*, vydávaná Maticou slovenskou, alebo edícia *Sondy* vychádzajúca vo vydavateľstve Osveta od roku 1974. Súčasne približuje jeho významné pramenné publikácie k dejinám slovenského národného obrozenia so zameraním na osobnosti druhej polovice 18. storočia a prvej polovice 19. storočia (Ján Kollár, Ján Hollý, Pavol Jozef Šafárik, Martin Hamuljak, Samuel Godra a Michal Godra, Ján Herkeľ a i.). Ďalšiu významnú skupinu výskumu A. Maťovčíka v oblasti bibliografie tvorili osobnosti dejín literatúry a knižnej kultúry – Vavrinec Čaplovič, Pavol Jozef Šafárik, Anton Augustín Baník, Michal Chrástek, Jozef Kuzmík, Jozef Telgársky, Peter Liba a i.

Okrem výpočtu editorských aktivít obsahuje príspevok M. Kovačku aj podnetnú metodologickú niť, odkazujúcu na prieniky medzi bibliografiou a biografistikou, na ktoré upozorňuje pri svojej práci aj A. Maťovčík. Podľa M. Kovačku „konštrukt vlastnej biobibliografickej zložky biografického hesla pritom odráža kvalitu teoretického uvažovania a modelovania personálnej bibliografie na Slovensku a súčasne je aj vkladom do tohto procesu – predstavuje produktívne obojstranné ovplyvňovanie bibliografie

a biografistiky“ (s. 176). Základnou jednotkou biografického modelovania osobnosti je biografický údaj, ktorý sa stáva súčasťou biografémy, výskum však nie je obmedzený na tvorbu atomizovaných biografických kalendárií, ale prekračuje až na úroveň systematického štúdia vnútorných a vonkajších biografii významných slovenských osobností. Okrem pojmu biografický údaj podáva autor výklad pojmu personálna typodokumentácia, ktorým je zastrešená prvá časť recenzovanej publikácie. V tejto súvislosti sa odvoláva na prístup Antona Augustína Baníka, ktorý definoval personálnu typodokumentáciu ako tri personálne okruhy. Prvý okruh je globálnym súhrnom prejavov uverejnených tlačou, ktorý je radený podľa druhov publikačných foriem a celkovej tematickej charakteristiky. Druhý okruh je stručné tematicko-chronologické zoskupenie tlačou uverejnených prejavov v horizontálnom radení, pričom zaznamenáva nasledovné údaje: poradové číslo, pôvodný, incipitový alebo tematický titul a rok tlače. Posledný, tretí okruh je podrobným tematicko-chronologickým zoskupením tlačou uverejnených prejavov vo vertikálnom radení – zhrňuje všetky bibliograficky popisné údaje, primerane obsahové informácie a výber z tlačových ohlasov v chronologickom usporiadaní (s. 177).

M. Kovačka upozorňuje na to, že k pojmu personálna typodokumentácia pridal Maťovčík v edícii *Sondy* ešte nadstavbu, keď zdôrazňoval, aby sa vydávali špeciálne diela bio-bibliografických prameňov, ktoré budú spracované na biografickom princípe, ktorý obohatí základné údaje a všeobecnú charakteristiku autora o ďalšie roviny – intímny život, poznanie ľudských osudov, čo pomôže čitateľovi lepšie pochopiť jeho dielo (a to nie iba literárne), literárnu atmosféru, dobu a podobne (s. 180). Prvá časť publikácie je teda personálnou typodokumentáciou, ktorá má nasledujúcu štruktúru: I. Dielo, II. Rozhlasové a filmové realizácie, III. Literatúra o dejateľovi, IV. Biografické kalendárium.

Rozsiahla bibliografia nadväzuje na Súpis publikovaných príspevkov, ktorý spracoval Peter Maťovčík a publikoval ho v zborníku

Biografické štúdie 14 v roku 1987. Z evidencie rozhlasových realizácií boli vynechané príležitostné vystúpenia, jubilejné, recenzné a iné poznámky. Zároveň nie sú uvedené ani početné libretá literárnych expozícií a jubilejných výstav osobností, ktoré A. Maťovčík pripravil.

Príspevky v druhej časti publikácie dopĺňajú personálnu typodokumentáciu cez biografický princíp o roviny, na ktoré upozorňoval samotný A. Maťovčík – o roviny, ktoré robia z jubilanta plastickú osobu.

Akiste nie je náhodou, že druhú časť otvárajú úryvky z memoárov, v ktorých A. Maťovčík veľmi osobne približuje svoje detstvo, štúdiá aj prvé zamestnanie. Predovšetkým rozprávanie o rodnej Orave odhaľuje autorovu fascináciu v otázkach regionálneho výskumu (bibliografia obsahuje početné odborné príspevky venujúce sa nielen dejinám jednotlivých obcí na Orave, ale aj konkrétnym dejateľom Oravy či popularizačnú knihu v spoluautorstve s M. Grígelom *Poklady dejín a kultúry Oravy*, ktorá má reprezentačný charakter a bola preložená do viacerých jazykov).

V knižke je tiež zaradený rozhovor, ktorý bol pôvodne uverejnený v časopise *Literárny týždenník* vo vydaní zo 17. októbra 1992. S A. Maťovčíkom sa rozprával spisovateľ Pavol Števček, ktorý bol v danom čase šéfredaktorom periodika. Vystáva otázka, prečo si zostavovatelia vybrali práve tento rozhovor, keď v sekcii Literatúra o dejateľovi nachádzame medzi rokmi 1969 – 2007 viacero rozhovorov, z ktorých by si viaceré zaslúžili pripomenutie: ako príklad možno uviesť články *Hovoríme s jubilantom – literárnym historikom a biografistom Augustínom Maťovčíkom* (*Nový život Turca*, 1997, roč. 6, č. 33, s. 4) alebo *Celý tvorivý život venoval kultúrnohistorickému bádaniu* (*Orava/Biela Orava*, 2000, roč. 6/111, č. 39, s. 7). Odpoveď na položenú otázku je možné opäť spojiť s biografickým princípom, keď kladené otázky redaktora a následné odpovede A. Maťovčíka osvetľujú biele miesta v personálnej bibliografii. Po vylúčení z Komunistickej strany Slovenska v roku 1972 bol A. Maťovčík odvolaný z funkcie riaditeľa Biografického ústavu Matice slovenskej, čo

484 bolo spojené s následným permanentným tlakom na vyhodenie zo zamestnania. Ešte v tom istom roku nemohol byť A. Maťovčík podpísaný pod textom Literárno-biografický výskum na Slovensku, ktorý vyšiel v časopise *Slovenská literatúra*. Okrem toho, že viaceré jeho diela vychádzali zámerne pod inými menami (v sedemdesiatych rokoch vyšli jeho publikácie z edície Sondy pod menami Rudolf Chmel, Cyril Kraus a Dušan Katuščák), vyskytol sa však aj prípad, že napr. pod *Biografickými štúdiami* 6 bol neprávom podpísaný Š. Valentovič.

Literárny vedec, bibliograf, muzeológ a jubilatov generačný rovesník Mišo A. Kováč v príspevku *Augustín Maťovčík – literárny historik a kultúrny manažér* rozpracoval svoj starší príspevok, ktorý bol uverejnený v *Biografických štúdiách* 32 v roku 2007 pod názvom Augustín Maťovčík – kultúrny manažér a rovnako bol napísaný k autorovmu jubileu, k jeho vtedajšej sedemdesiatke. Aj tentoraz otvoril problematiku generačnej výmeny, ktorú v prípade A. Maťovčíka a jeho mentora A. A. Baníka vystihuje gesto kontinuity, doplnené o inovatívny a tvorivý prístup reprezentanta mladšej generácie. Autor vytýčil štyri okruhy, ktoré sú vo všeobecnosti predpokladom úspešného tvorivého vedeckého pracovníka a tiež pozitívne vnímanej generačnej výmeny: 1. Konceptné rozvíjanie špecializovaných kultúrnych inštitúcií, ale aj ich aktivít, presadzovanie podujatí, vytváranie priestoru pre pravidelné prezentovanie ich výsledkov, teda komplexné kreovanie a nie iba metodické sledovanie výkonov iných; 2. Zbierkotvorná cieľavedomosť, metodologické domýšľanie spracúvania, využitia a sústavnosť výkonov; 3. Spolčovanie rovnako zaujatých odborníkov do spoločnej práce, nielen v rámci pracoviska, ale v širších súvislostiach, zvlášť s knižnicou, bibliografiou a literárno-múzejnými pracoviskami; 4. Osobné odovzdávanie poznatkov a vedenie spolupracovníkov k obdobnému prejavovaniu sa, odovzdávanie vedomostí, nielen vo forme publicistiky, ale aj prednáškami a konzultáciou tým, ktorí to potrebujú, najmä nastupujúcim generáciám (s. 162).

O tom, že si jubilant osvojil zásady svojho učiteľa A. A. Baníka a rovnako odovzdal skúsenosti nastupujúcej generácii, svedčí príspevok jedného z mladších kolegov Zdenka Ďurišku – *Augustín Maťovčík a Národný biografický ústav SNK*, v ktorom autor vyzdvihol jeho neúnavnú prácu nielen pri zakladaní daného špecializovaného pracoviska v roku 1968, ale aj jeho tvorivý zápal počas nasledujúcich rokov, ktorý viedol k vydaniu šesťzväzkového *Slovenského biografického slovníka* (Martin, 1986 – 1994) a jeho pokračovaniu v novej koncepcii pod názvom *Biografický lexikón Slovenska*, z ktorého doteraz vyšlo šesť zväzkov (2002 – 2017).

Publikáciu považujem za veľmi zaujímavú a prínosnú nielen preto, že plastickým spôsobom približuje osobu Augustína Maťovčíka ako významného slovenského literárneho a kultúrneho historika, budovateľa slovenskej národnej biografie, zakladateľa Národného biografického ústavu Slovenskej národnej knižnice, popredného predstaviteľa slovenskej vedy a kultúry, ale zároveň je metodologickou ukážkou toho, ako je možné spracovať celoživotné dielo do takej podoby, aby jubilant nezostal v spomienkach len v podobe zoznamu diel a kvantifikácie jeho výstupov.

Mgr. Andrea Draganová
Ústav slovenskej literatúry SAV
Konventná 13
811 03 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: Andrea.Draganova@savba.sk